

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Existencialismus a jeho pojetí člověka

Autor práce: Bc. Anna Rapčanová, DiS.

Obor studia: Navazující pedagogika volného času

Posudek vypracoval: Doc. Daniel Heider, Ph.D.

Diplomová práce kol. Rapčanové se věnuje interpretačnímu a komparativnímu tématu dvou základních typů existenciální filosofie. Jedná se o ateistickou variantu Alberta Camuse, a o křesťanskou, teistickou, verzi Gabriela Marcela. Práce je rozdělena na šest částí. V první autorka velice stručně pojednává o základních typech filosofie 20. století (fenomenologie, pragmatismus) které jsou existenciální filosofii v nějakém ohledu blízké (není zcela jasné, v čem přesně je existenciální filosofii blízký pragmatismus). V kapitole je podána základní bio-bibliografická informace nejen o obou hlavních autorech, ale také o francouzském existencialistovi J.-P. Sartrovi. V druhé a třetí kapitole jsou představeny základní rysy existencialismu obou autorů. Ve čtvrté jsou charakteristiky jejich koncepcí porovnány. V páté části na rozboru dvou dramatických děl obou autorů (Camus: Nedorozumění, Caligula; Marcel: Obrazoborec, Nevyzpytatelná) autorka ilustruje filosofické koncepce obou autorů, aby je v šesté části srovnala. V Závěru ještě jednou shrnuje a porovnává teorie obou myslitelů.

Lze říci, že se autorce podařilo odlišit oba typy existencialismu obou myslitelů. Nicméně je třeba říci, že jejich odlišnost je zcela zřejmá. Camusův Sisyfos, který navzdory absurditě revoltuje proti tomuto „stavu věci“, tj. nepáchá sebevraždu, ale přistupuje k nesouměřitelnosti iracionálního světa a silné lidské touhy po jasnosti aktivně a odhodlaně, je kontrastován s Marcelovou filosofií naděje, podle níž smrtí vše nekončí. Podle této filosofie, která pracuje s „mystickou komunikací“ živých a mrtvých, distinkcí tajemství a problému, „fungováním“ (mětí) a bytí, „smrtí spíše vše začíná“. Přesvědčivější část výkladu představuje narativní oddíl, v němž kol. Rapčanová rozebírá děj a hlavní myšlenky zmíněných dramát. V první (teoretické) části autorka velice často „sklouzává“ do pouhé „koláže“ informací získaných převážně z *Dějin filosofie* H. J. Störiga, a jiných učebnic či encyklopedií (někdy i s citací „buržoazní filosofie“ z encyklopedií pocházejících z minulého režimu: viz B. Karlheinz, a kol., *Filosofický slovník* z r. 1985). Především v případě prezentace filosofie Gabriela Marcela autorka výlučně čerpá jen ze sekundární literatury (především textu P. Bendlové). Informace se často zbytečně opakují (např. za zcela zbytečné považujeme opakování obsahu dramát v 6. části, str. 77ff.). Práce vykazuje časté výkladové „skoky“ a řadu nejasných formulací.

Jednou z takových nejasností je pro Marcelovu filosofii důležitý termín „druhé reflexe“. Tento termín má Marcelovi jakýmsi prostředkem jisté existenční bezprostřednosti (str. 36). Zatímco první reflexe zachycuje skutečnost v „síti objektivních pojmů“ – řekněme, že toto pochází z lidské intencionality směrem „ven“; druhá reflexe se vrací ke ztracené existenční bezprostřednosti. Podle interpretace autorky Marcel právě touto reflexí dosahuje plné participace na bytí a sjednocení se světem, s druhými. Jak ale může jít o sjednocení se světem, když jde o reflexi nad našimi akty vědomí, což je reflexe, která vede ještě k větší subjektivitě? Kromě toho, jak se to vlastně podle Marcela má se

vztahem bytí a vědomí? Je bytí redukováno pouze na vědomí? Zdá se, že pokud vezmeme v potaz Marcelův důraz na dialog a lásku k druhým nějaká transcendence zcela jistě možná je. Kromě toho autorka cituje z textu P. Bendlové, která o Marcelově reflexi říká, že „ve skutečnosti není možné, aby akt, kterým chápeme druhého, nebyl právě týmž aktem, kterým chápeme sami sebe, a který dává naší zkušenosti její lidskou podobu“ (str. 39). Je tedy ona „druhé reflexe“ doprovodným rysem první „reflexe“ (Same Order Theory), která je zaměřena na objektivní skutečnost, anebo jde o reflexi vyššího řádu (Higher Order Theory)?

Dále, na str. 45–6 autorka pojednává o pojetí svobody u Sartra a Marcela. Tvrdí, že oběma je společné, že „nevnímají jedince jako izolovanou bytost, nýbrž jako někoho, kdo je „vržen“ do každodenních problémů v bytí s ostatními jedinci“ (str. 46). Skutečně však mezi Sartrem a Marcelem neexistuje odlišnost, co se týče např. role druhého v naší svobodě? Sartre, jak známo, přece chápe druhého jako toho, kdo mě svým pohledem „zvěčňuje“, „objektivizuje“, „zmrazuje“ v mém „budoucím projektu“, zatímco Marcel druhého chápe jako toho, kdo mě osvobozuje směrem k tajemství. Jaká je vlastně funkce Sartrovy filosofie v celkovém autorčině výkladu? Bohužel jeho filosofie v autorčině interpretaci není téměř vůbec nijak využita. Proč pak ono představení Sartra a jeho filosofie na začátku práce?

Dále, mohla by autorka říci něco více k Marcelovu vztahu ke katolické eklesiologii? Církev přece není jen Bůh, svatí a aktuálně živí, ale i ti mrtví. I s nimi můžeme být prostřednictvím modlitby ve spojení.

Kromě toho, zdá se, že jedním z výrazných vlivů na Camusovu filosofii absurdity měl také Søren Kierkegaard, a to svým základním existenciálním rozparem, jímž je naše touha po nekonečném a věčném, která končí v konečném a smrtelném – u Camuse jde o rozpor absurdity světa a lidské potřeba po jednotném smyslu. Mohla by autorka k tomuto možnému vlivu Kierkegarda na Camuse něco říci?

Bohužel celkový dojem také kazí velice nízká stylistická úroveň práce. Téměř na každé straně se vyskytuje nesprávný pád (opakující se „... Marcelovo filosofických myšlenek“; „...Husserlovo fenomenologií, str. 9; str. 29: místo „jeho podstatu“ je zde „jejich podstatu“; „v Kafkovo tvorbu“, str. 33; „věnuje Kafkovo umění“, str. 33; v „Kafkovo tvorbě“, tamtéž; „od každé systematizaci“ místo „systematizace“, str. 34; „věnoval novosokrateckého dialogu“ místo „novosokratovskému“, str. 34; „Marcelovo zvláštní povahu“, str. 35, „...je ovlivnili světové války“ místo „ovlivnily“, str. 43, a mnoho jiných chyb). Kromě toho řecké „pragma“ není „pravidlo“, ale „učiněná věc“; a viz mnoho dalších nedostatků.

Vzhledem k uvedeným vážným nedostatkům nemůžeme práci hodnotit lépe než známkou „dobře“.

České Budějovice,

dne 13. 5. 2017

Doc. Daniel Heider, Ph.D.